

JOGI SZEMÉLYEK
NÉVVISSELÉSÉNEK
A VÉDELME

TANULMÁNY 2003

Készítette: Sziklai Péter

1. Bevezetés

Dolgozatomban szeretném bemutatni a jogi személyek névvédelmének hatályos szabályozását és a gyakorlatban jelentkező problémákat. Figyelemmel arra, hogy a névviseléshez való jog az egyik legjelentősebb személyiségi jog, a dolgozatomban elején általánosságban a személyiségi jogokkal foglalkozom. Témánkkal kapcsolatban előre kell bocsátanom, hogy a névviseléshez való jog, és az ahhoz tapadó védelem a természetes személyeket szintúgy megilleti, de annak tárgyalása nem képezi részét a dolgozatomnak.

A jogi személyiséggel kapcsolatban számos vita alakult ki, és tart a mai napig a jogirodalomban. Egy-egy elméleti kérdés vázaltszerű bemutatása után a gazdasági társaságok névvédelmére fogok inkább összpontosítani. Jóllehet a „jogi személy” és a „gazdasági társaság” kategória korántsem fedi le egymást, mégis úgy érzem, hogy témánk jogrendbéli szükségességének és problematikájának bemutatására az utóbbi kategória jobban megfelel.

A jogi személyek csoportja egyrészt bővebb, másrészt szűkebb a gazdasági társaságok csoportjánál. Bővebb, mert magába foglalja a non-profit szervezeteket, mint például az egyesületek és alapítványok. Szűkebb, mert nem terjed ki a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra. Két dolgot ezzel kapcsolatban mindenképp hangsúlyozni szeretnék. Az egyik hogy a névvédelem általában illet meg minden jogi személyt függetlenül az attól, hogy kötelezve van-e valamilyen nyilvántartásbéli fölvételre. A másik hogy a jogi személyek többnyire a megszokott és elterjedt formákban jelennek meg, de hatályos jogunk nem szab meg típuskényszert. A jogi személyek bármilyen formában alakulhatnak - az egyesülési szabadság alapján – amelyet, jogrendünk nem tilt, és a Ptk. alaki követelményeinek is megfelel, ezáltal az állam, mint ilyet elismer.

2. Személyiségvédelemről általában

A névviselésre való jogosultság, illetve annak védelme a személyiségi jogok között helyezkedik el, így fontosnak tartom elsőként ismertetni a "személy" és a "személyiség" fogalmának pontos elhatárolását, a személyiségi jogok általános történeti áttekintését, jogi természetét és tartalmát.

Személy és személyiség

Polgári jogi értelemben a személy azt a jogságot jelenti, akit jogok és kötelezettségek terhelhetnek. Egy adott jogrendszerben csak a jogképességgel rendelkező jogságotok (személyek) lehetnek polgári jogviszony alanyai.

A jogságotok kifejezés használata mindenképp indokolt, mert bővebb kört foglal magában, mint a hétköznapi értelemben vett "személy" fogalom. A Ptk. ugyan nem ad meghatározást sem a

jogalany, sem a személy fogalom vonatkozásában, de közvetve a jogképeség meghatározásával kifejezésre juttatja, hogy kit ismer el, mint "személy"-t¹.

Ezzel szemben a személyiség a személyiségvédelem tárgya, az emberi személynek és jogi személynek az az értéke, amely kifejezi a társadalomban betöltött szerepét, a társadalomban kialakított megbecsülését.

A kialakított társadalmi értékítélet a legkülönbözőbb összetevőket hordozhatja magában. Mint ahogyan egy jogrendszer meghatározza, hogy kit ismer el jogviszonyainak alanyaként, úgy azt is meghatározza, hogy ezen alanyok mely értékeinek biztosít védelmet. A személyiségvédelem spektruma és intenzitása egyrészt koronként, másrészt az állami berendezkedés függvényeként rendkívül változó.

A Ptk. "Személyhez fűződő jogok" védelme körében általánosságban biztosítja a jogalanyok számára, hogy bármely - általuk sérelmesnek ítélt - személyiségi joggal történő visszaélés ellen jogi eszközöket vegyenek igénybe.

A jogi értelemben vett személy a polgári jogképeséggel és jogalanyisággal felruházott emberi személyt és jogi személyt, az objektumot jelenti, míg a személyiségvédelem a jogalanyok egyedülálló értékjellegét, a jog által preferált értékeket, tehát a szubjektumot védi.

Személyiség védelmének rövid történeti áttekintése

A személyiségi jog története a természetjog fénykorában a XVII. században kezdődik. A klasszikus nagy természetjogi gondolkodók² ugyanis ekkor hintették el annak a szemléletnek az alapjait, amely ma is áthatja a személyiségi jog szabályozásának egészét. A természetjog térhódítása idején egyre erősebben jelentkeztek olyan igények, hogy az isteni eredetű, minden embert megillető, de ugyanakkor mindenkit egyetemlegesen kötelező erkölcsi töltésű szabályokat átültessék általános érvényű emberi-társadalmi normákba.

A kánonjog visszaszorulásával a XVIII-XIX. században, az egyházi jogszolgáltatás mellőzésével egyidejűleg, kialakult az a szemlélet, amelyet a korabeli kódexek is tükröznek³, hogy az erkölcsileg kissé túlfűtött jogalkalmazás helyett előtérbe kívánták helyezni az objektív jogi szabályozást. A személyiségi jogok védelmét szabályozó rendelkezések vonatkozásában napjainkban is jól megfigyelhető, hogy a természetjogi elemek továbbéléséért az erkölcsi jellegű polgári jogi szankciók lényeges túlsúlyban vannak a polgári jog egyéb területein alkalmazott jogkövetkezményekhez képest.

A személyiségi jogok teljes körű védelme a kapitalista társadalom és liberalizáció korszakában alakult ki. A forgalom biztonsága megkívánta, hogy már ne legyen szabad megkülönböztetni a rabszolgát és a rabszolgatartót, a hűbéruat és a jobbágyot. A társadalomban és legfőképpen a

¹ Ptk. 8. § (1) bekezdése és 28. § (3) bekezdése

² Képviselők: Hobbes, Locke; Rosseau

³ ALR, ABGB, privacy az angolszász jogban, de Magyarországon is az 1928-as Mtj.

gazdaságban csak teljes jogegyenlőséget élvező "személy" lehet jelen. A kapitalista jog kidolgozta a szellemi alkotások jogának magas színvonalú védelmét is.

A II. világháborút követően a személyiségi jog fejlődése még élesebben kettévált "szocialista" és "kapitalista" útra.

A nyugati demokratikus országok fokozott intenzitással folytatták a teljes jogegyenlőség kiépítéséhez vezető útjukat. A világháború bebizonyította számukra, hogy mit jelent egy demokráciáért küzdő társadalomban az állampolgárok személyiségi értékeiktől való teljes, vagy részleges megfosztása.

A "szocialista" társadalmakban a jogegyenlőség "szocialista koncepciója" valósult meg. A személyiségi jog fejlődése 1945 után hosszú időre megállt. A szocialista totális pártállamok lényegileg ellentétben álltak mind az emberi jogok, mind a személyiségi jogok előbb kifejtett nyugat-európai gyakorlatával. Ilyen lehetetlen körülmények között jött létre 1959-ben az első Polgári Törvénykönyvünk (továbbiakban Ptk.), amely - a magas színvonalon képzett jogtudósainknak és szinte a kiegyezéstől tartó hatalmas kodifikációs munkálatoknak köszönhetően - tartalmazott néhány fontos személyiségvédelmi rendelkezést, de ezek gyakorlatban történő alkalmazása lényegesen elmaradt a nyugati országok színvonalától. Igazán jelentős áttörést az 1977-es módosítás, valamint a rendszerváltás jelentett, de ezeknek az általános ismertetése túllépné jelen dolgozat kereteit, így csak a névvédelem alakulását meghatározó rendelkezésekre térek ki a későbbiekben.

A személyiségvédelem jogi természete helye és a jogrendszerben

A személyiségvédelemre a polgári jogi szabályozás ismérvei jellemzők: a jogviszony mindig egymástól elkülönült, önálló, egyenrangú és egyenjogú jogalanyok között jön létre. A szankciók - a közérdekű bírság kivételével - értékkiegyenlítőek, reparatív jellegűek, és értelemszerűen az egyedi szükséglet-kielégítést hivatottak szolgálni. A személyiségi jog abszolút szerkezetű alanyi jog. A személyiségi jog jogosultjával szemben minden természetes és jogi személy kötelezett. Relatív szerkezetű jogviszony a jogsértő magatartás esetén alakul ki a jogsértő és a sérelmet szenvedett fél között, valamint tipikusan ilyen, a meghatározott pozitív cselekvést igénylő jogviszonyokban (pl.: orvos-beteg kapcsolat).

A személyiségi jogok védelme jelentős eltéréseket mutat más polgári jogterületektől. E területen az alapvető polgári jogi védelmi eszközök kevésbé alkalmazhatók. A személyiségi jog sajátos védelmi rendszert alakított ki: az erkölcsi jellegű szankciókat és nem a vagyoni kár intézményét. Általánosan elfogadott az a nézet, miszerint a személyhez fűződő jogokat komplex védelemben kell részesíteni. A polgári jog ebben a védelmi rendszerben a saját eszközeivel igyekszik helytállni.

A személyiségvédelem jelentőségét kifejezésre juttatva, hatályos jogunk biztosítja a büntetőjogi eszközök igénybe vételét is a legsúlyosabb érdeksérelmek esetére. A védelem hatékonyságának fokozott biztosítását szolgálja továbbá, hogy a különböző jogterületek által nyújtott lehetőségek egyszerre igénybe vehetők.

A személyiség védelem elhelyezése a polgári jogi szabályozás körében kezdettől fogva nehézséget okozott. Számottevő elméletek születtek arra vonatkozóan, hogy a személyiségi jog a polgári jog koherens része-e vagy pedig vagyoni viszonyokat nélkülöző polgári jogtól kívül álló jogterület. Jelen fejezetben nem kívánok sem állást foglalni a személyiségi jogok hovatartozásának problematikájában, sem részletekig elemezni egy-egy elméletet. Itt csupán felsorolásszerű ismertetésükre van mód.

Az áruviszony-elmélet hívei szerint a polgári jog kizárólag vagyoni viszonyokat, valamint az azokkal szorosan összefüggő személyi viszonyokat szabályozza. Ismeretes olyan álláspont is, amely teljesen mellőzhetőnek tartja a nem vagyoni viszonyok szabályozását a polgári jogban. A struktúra-elmélet szerint a polgári jog egyaránt szabályoz vagyoni és ún. autonóm struktúrájú személyi viszonyokat. Ezzel viszonylagos összhangban, a bírói gyakorlat is a személyiségi jogot elismerő polgári jogért szállt síkra. Időben később a struktúra-elméletre alapozottan bontakozott ki az az irányzat, amely elismerte a vagyoni viszonyok mindennapi életben betöltött kardinális szerepét, de mégis elsőrendűen a személy mibenlétét, illetve a személyhez fűződő jogok védelmét tekintette meghatározónak a polgári jogban.

Az általános személyiségi jogok hatályos jogunkban hármas jogszabályi alapra épülnek:

- Alkotmány⁴
- Nemzetközi szerződések⁵
- Ptk.⁶

A személyiségi jogok szoros kapcsolatban vannak az emberi jogokkal. Ezért előfordulhat, hogy egyes államok emberi jogokból eredő személyiségvédelme tágabb, vagy szűkebb, mint a nemzetközi egyezményekben meghatározott jogok. A személyi jogok érvényesülésében nagy szerepet játszanak a különböző nemzetközi bírósági fórumok, mint pl. az Emberi Jogok Európai Bizottsága, Emberi Jogok Európai Bírósága. Fontos alapelv, hogy a Ptk. és az egyes speciális törvények rendelkezéseit a kiinduló alapokkal - az alkotmánnyal és nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal - összhangban kell alkalmazni, értelmezni.

Személyiségi jogok csoportosítása és tartalma

A személyiségi jogokat több szempontból is csoportosíthatjuk. Azt azonban mindenképp előre kell bocsátanom, hogy a személyiségi jogok pontos számbavételére, taxatív felsorolására nincs lehetőség. A személyiséget ért érdeksérelem a legkülönbélebb módon megvalósulhat. Így a személyiségi jogok szubjektív része, hogy az ember mit tart saját személyiségi jogának. A személyiségi jogok tartalmának vizsgálatakor az is kérdés, hogy az adott társadalom, mint a személyek összessége - illetve végső soron a jogi szabályozás létrehozója - mit ismer el védendőnek a jogalkotás és a jogszolgáltatás szintjén.

⁴ Alkotmány XII. fejezete

⁵ ENSZ 1948. Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 1968. Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

⁶ Ptk. II. rész IV. cím VII. fejezet.

Az alábbiakban aprólékos tudományosság híján exemplikatív jelleggel egy-két lehetséges csoportosítást mutatok be.

Egyrészt különbséget tehetünk aszerint, hogy személyiségi jogok magát a személy pusztá létét védik-e, vagy azoknak valamely cselekedetét. Az előbbi csoportba tartoznak az olyan jogok, amelyek rögtön a keletkezésük (megfogantatásuk) pillanatától megilletik a jogalanyokat (pl.: névviseléshez való jog, jóhírnév védelme; természetes személyek esetén: élethez, testi épséghez való jog). A második csoportba azok a jogok tartoznak, amelyek védelmének életbe lépéséhez szükséges valamilyen további cselekményt is végezni. Tipikusan ilyen például a szellemi alkotások joga. Szellemi alkotást értelemszerűen csak természetes személy hozhat létre, ezért jogi személy szellemi alkotáshoz fűződő jogviszonyok alanya nem lehet. Az azonban nincs kizárva, hogy a már létrehozott szellemi alkotás felett a jogi személy rendelkezési jogosultságot szerezzen, de a személyiségi jog jogosultja ebben az esetben is a természetes személy.

A személyiségi jogok köre alapvetően az emberi személyeket illeti meg, de a törvényhozó nem zárja ki a védelemből a jogi személyeket sem. Témánk szempontjából igen fontos megkülönböztetés, hogy valamely jogosultság megillet-e a jogi személyeket, vagy sem. A Ptk. 1977. évi módosítását követően a jogi személy jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csak a természetes személyeket illetnek meg. Nem lehet jogi személy az alanya az olyan személyiségi jogviszonyoknak, amelyek feltételezik a biológiai létezését. Így például az élethez, a testi épséghez, a családalapításhoz stb. való jogoknak.

Hatályos jogunkban személyiségvédelmi rendelkezések általános és különös szabályait különböztethetjük meg. A Ptk. - arra való tekintettel, hogy a személyiségi jogok száma végtelen - általánosságban kimondja, hogy "a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak."⁷ A generálklauzula szükségességét aligha kell hosszasan bizonygatnom. Ez a rendelkezés a személyiségi jogok vonatkozásában egy olyan szubszidiárius alapjog, melyet mind az AB, mind az egyes bíróságok felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a nevesített személyiségi jogok nem alkalmazhatók. A személyiségi jogok "anyajoga" a fent hivatkozott Ptk. idézet.

A személyiségi jogok sérelmének különös, esetei két csoportba sorolhatók:

- megkülönböztetés tilalmával kapcsolatos jogok⁸, és
- más kiemelten fontos személyiségi jogok⁹, úgymint:
 - a névviseléshez való jog,
 - jóhírnév, a becsület és az emberi méltóság védelme, különös figyelemmel a sajtó útján elkövetett személyiségsérelmekre,
 - képmás és hangfelvétel védelme,
 - levél-, magán-, üzemi vagy üzleti titok védelme,
 - magánlakás és a jogi személy céljaira szolgáló helyiségek védelme,
 - adatvédelem és
 - szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelme.

⁷ Ptk. 75.§ (1) bekezdés

⁸ Ptk. 76.§

⁹ Ptk. 77-83. §§, és a 86. §

A személyiségi jogok nevesített rendelkezései közül a névvédelem képezi jelen dolgozat témáját, így a következőkben kifejezetten annak szabályozását, illetve problematikáját fogom elemezni a jogi személyek vonatkozásában.

3. Jogi személyek

Mielőtt rátérnék a jogi személyek névviselésének a védelmi rendszerére, szükségesnek érzem, hogy főbb vonatkozásaiban áttekintsük a jogi személyek kialakulásának történetét, a jelentősebb jogi személy-elméleteket, a jogi személy fogalmát, fajait és a jogalanyiségük problematikáját.

Jogi személyek története

A jogi személyek kialakulására, illetve jogalanyiségük magyarázatára számos elmélet született. Koronként és világnézetenként változott a jogtudósok felfogása a jogi személyekről, és ennek függvényében helyükről a jogrendszerben.

A mai értelemben vett jogi személy-fogalom az újkor terméke, de kialakulásának halvány körvonalait már a római jogban is felfedezhetjük. A római jog jogalanyiságot adott bizonyos személyegyesületeknek¹⁰, és kegyes célra rendelt vagyontömegeknek¹¹. A közjogi jogi személyiségek őseként megjelenik a császári kincstár, a "fiscus" magánjogi jogalanyiséga, majd ennek a mintájára a köztisztviselők - városok és községek - magánjogi jogalanyiséga is kialakul. A római jog nem tudott pontos jogi személy-fogalmat kimunkálni, csak a jogi személyek előzményei lehettek fel. Az elhatárolási alapok pontatlanok voltak, korlátozott és rendezetlen volt a jogalanyiség tartalma.

A középkori jogtudomány már határozottan megkülönböztette a személyegyesületeket a vagyontestületektől. A személyegyesületeknek a fő típusa a testület, míg a vagyontestületeké az alapítvány. Hazánkban a Tripartitumban megjelenő személyegyesületeknek már önálló vagyoni jogi személyisége van¹². A városi életben a céhek ekkor még ugyan teljesen más funkciót töltek be, mint a mai gazdasági társaságok, de a városi jogokban, mint testületi jellegű személyek, nagyban előkészítették az önálló jogalanyiség elismeréséhez vezető utat.

A természetjogi iskola és a felvilágosodás ellenségesen viselkedett a középkori testületi szervezkedésekkel és a kezdetleges jogi személy jelenségekkel szemben. A Code Civil egyáltalán nem szól a jogi személyekről. A francia központi államhatalom veszélyesnek tartotta az egyesülési és alapítványlétesítési szabadság kimondását. A német-osztrák jog területén a római jog intenzívebb recepciója miatt a törvényhozás sokkal korábban ki tudta dolgozni a jogi személy fogalmát.

¹⁰ Mint pl. az universitas, corpus, collegium

¹¹ Mint pl. a pia causa, vagyis kegyes célra rendelt vagyontömeg.

¹² Lásd pl. a káptalanok és városok személyiségét.

Husadik századi magyar jogunk szerint:¹³ "Minden érvényesen létrejött egyesület és alapítvány jogképes. Jogképes továbbá az államkincstár, a törvényhatóság, a város és egyéb község, továbbá minden olyan jogi alakulat vagy intézmény, melynek a fennálló törvények értelmében önállóan lehetnek magánjogai és kötelezettségei". A Ptk-ban mindvégig sikerült megőrizni a jogi személy fogalmát, annak ellenére, hogy a szocialista jogrendszerben jogi személyek fő típusát többnyire az állami vállalatok és a szövetkezet jelentették. Ezek jogképessége, a szigorú tervutasításos gazdasági berendezkedés és erőteljes állami ellenőrzés miatt korlátozott és célhoz kötött volt. A szocialista jog az alapítványrendelet és egyesülési szabadságot nem ismerte. A kor igényének és a kereskedelmi szabadság követelményeinek megfelelő jogképességet a jogi személyek vonatkozásában, csak a rendszerváltás teremtette meg.

A jogi személy-elméletek

A jogi személyre vonatkozó elméleteket Moór Gyulának, a jogi személyiséggel foglalkozó magyar szakirodalom egyik legfontosabb személyiségének munkássága alapján, az alábbiakban lehet összegezni:

A realitás elméletek: a jogi személyeket reális jelenségnek tekintik, és azok lényegi feltárásánál a természetes személyekből indulnak ki. A jogi személyt is mint organizmust, "nagy embernek" fogják fel. (Gierke össz-személyiség elmélete. Zittelmann akarati egységet hangsúlyozó elmélete, Binder erkölcsi realitás tana, Saleilles organizációs szemlélete.)

A fikciós elméletek szerint a jogi személy tudati vagy objektív jelenségek absztrakciója, ami nélkülözhetővé teszi az embert a jogi személyiségben. Nincs valóságos jogalany, a jog alkot meg fikcióval egy jogalanyt, és úgy veszi mintha az természetes személy lenne. Ahol nincs semmi realitás, a jog úgy veszi a dolgot, mintha lenne. Az ember legfeljebb csak a jogi személy lényegét tevő akaratnak, célnak, vagyonnak a képviselője. (Savigny, Puchta, Austin és Unger elméletei.)

A jogi személy konstrukcióját tagadó elméletek a jogi személy jogait és kötelezettségeit szétbontják emberek jogaira és kötelezettségeire. Tagadják, hogy a jogi személy önálló jogalany. Szerintük a jogi személyeket terhelő jogok és kötelezettségek nem egyebek, mint a jogi személy mögött álló természetes személyek jogai és kötelezettségei. (Windscheid alanytalan jogról szóló elmélete. Brinds célvagyon elmélete. Szászy-Schwarcz Gusztáv célvagyon elmélet radikális tovább fejlesztése. Kelsen jogpozitivisták szemlélete.)

Jogi személyek fajai és a jogalanyiség

A mai magyar jog a jogi személyek léténél, jogképességénél meghatározó elemnek az állami elismertséget tekinti. A jogi személyek többségét nyilvántartásba kell venni. Témánk szempontjából nagy jelentősége van a hatósági regisztrációnak, amelyet a cégbíróság, illetve a megyei bíróságok végeznek. Fontos megjegyezni, hogy ezek a nyilvántartások konstitutív hatályúak. Ez azt jelenti, hogy a jogi személyek bejegyzés napjával, de az alapítás napjára visszamenőleges hatállyal jönnek létre. A nyilvántartásba vétel nem feltétlen kötelezettség.

¹³ Mtj. 43. §.

Többnyire abban az esetben kötelező, - garanciális szempontokból - ha a jogi személy feladatainak ellátásához szükséges, hogy a jogi személy vagyoni jogviszonyok alanya legyen. A jogi személyekre nézve nincs típuskényszer. A Ptk. felsorol számos jogi személyt, de léteznek Ptk-n kívül is jogi személyek, mint például az egyházak, politikai pártok, amelyek egyéb jogszabályi háttér alapján, mint például az egyesülési szabadságról szóló törvény szerint jönnek létre.

A jogi személyek között megkülönböztetünk egyrészt:

- Magánjogi jogi személyeket, amelyek magánjogi jogügyletből (többnyire szerződésből) jönnek létre a magánautonómia alapján, ilyenek, pl.: a gazdasági társaságok, alapítvány;
- Közjogi jogi személyeket, amelyeket közfunkciók ellátására hoznak létre, de a vagyoni forgalomban nem közhatalmi kényszerrel vesznek részt, ilyenek pl.: az állam, önkormányzatok, politikai pártok, egyházak.

másrészt:

- Személyösszességeket (universitas personarum) pl. egyesület.
- Vagyonszösszességeket (universitas bonorum) pl. alapítvány.
- Valójában azonban a jogi személyek a leggyakrabban személy és vagyonegyesítő jogi személyek. pl. gazdálkodó szervezetek.

A jogi személyek jogalanyiságával kapcsolatban legnagyobb visszhangot a gazdasági társaságok differenciális szabályozása váltotta ki. E tekintetben mai napig nem alakult ki egységes álláspont a tudomány művelői között. A Gazdasági Társaságról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (továbbiakban: Gt.) ugyanis a német rendszert, valamint a korábbi hazai szabályozást követve, megkülönböztetést tesz¹⁴ jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaságok (Rt. Kft. KV.) és jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok között (Bt. Kkt.).

Jelen dolgozatomban nem kívánok kitérni a problémakörben felmerülő valamennyi állásfoglalásra, csupán a legradikálisabb érveket fogom ismertetni. Azt előljáróban le kell szögezni, hogy a fenti megkülönböztetés csak elméleti vitára adhat alapot. A gyakorlatban ugyanis a jogi személyiséget nélkülöző gazdasági társaság jogképessége semmivel sem korlátozottabb, mint egy jogi személyiséggel rendelkező versenytársé, hacsak azt nem vesszük figyelembe, hogy bizonyos speciális jogszabályok némely tevékenységi körre előírják azt, miszerint azokat csak jogi személyiséggel rendelkező társaság végezheti.

A megkülönböztetés mellett érvelők részéről sokat hangoztatott érv, hogy nincs szükség a Bt. és Kkt. jogi személyiségének elismerésére, mert a "cégnév alatti jogalanyiság" megfelelő keretet biztosít feladataik ellátásához. Különbözőségük továbbá abban is megnyilvánul, hogy a tagok kötődése a társasághoz ezeknél a társasági formáknál a legerősebb. A tagok kötelesek személyesen közreműködni¹⁵ a társaság céljainak elérésében, illetve annak kötelezettségeiért mögöttes vagyoni felelősséggel tartoznak. A Bt. és a Kkt. jogi személyiségét tagadó legerőteljesebb érv az, hogy általában nincs külön - az alapító okiratban lefektetett - szervezete. A tagok képviselik a társaságot és hozzák meg a döntéseket is. Ezen kívül a Gt. kommentárja - tudományos magyarázatot mellőzve

¹⁴ Gt. 2.§ (2) bekezdése

¹⁵ Betéti Társaság esetében csak a beltagot terheli a személyes közreműködési kötelezettség és a korlátlan felelősség.

- kimondja, hogy túlzott költségeket okozott volna a már működő gazdasági társaságok szervezetének átalakítása és a probléma a gyakorlatban egyébként sem jelentkezik.

A megosztott szabályozást el nem fogadók szerint jogrendszerünkben alapvető ellentmondás keletkezett a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok kategóriájának elismerésével. A Ptk. ugyanis meghatározza a jogképes személyek körét. Eszerint jogképes a természetes személy, a jogi személy és az állam. A Gt. viszont kimondja, hogy "a gazdasági társaság saját cégneve alatt jogképes, jogokat szereshet, és kötelezettségeket vállalhat."¹⁶ Ebből következik, hogy a Bt. és a Kkt. jogképes. Hasonlóan, mint a jogi személy vagy az állam. A jogi személyiség elismeréséért küzdők szerint a kérdéses két társasági forma is rendelkezik államilag elismert jogképességgel. Képviselőjük cselekvése a társaságnak beszámítandó, önálló vagyonuk és cégnevük van, egyszóval rendelkeznek minden olyan tulajdonsággal, amellyel jogi személy társaik.

A fent ismertetett állásfoglalások figyelemreméltóak. Megállapítható, hogy egyszersmind elhatárolható egymástól a gazdasági társaságok említett két csoportja és ugyanakkor a jogi személyiség kérdésében ugyanazon kritériumokkal rendelkeznek.

4. *A névvédelem a jogi személyek vonatkozásában*

A nevek mind a társadalmi, mind a kereskedelmi életben kiemelkedően fontos szerepet töltenek be. A "személy" neve több funkciót is betölt egyszerre. Legfontosabb, hogy megkülönbözteti a név használóját a társadalom,(kereskedelem) többi résztvevőjétől, ezáltal azonosít. Lehetővé teszi nyilvántartások, adatbázisok vezetését, ami elengedhetetlen egy modern-államban. A névhasználat ugyanakkor kategorizál is, hiszen számos információt hordoz magával a névhasználóról. Egy-egy név hallatán rögtön eldönthető például, hogy természetes vagy jogi személyről van-e szó, azon belül gazdasági szervezet-e, ha igen milyen formában működik és mi a jellemző tevékenysége stb. A név szorosan tapad a mögötte álló egyénhez, individuumhoz. A névben testesül meg a használójáról kialakított értékítélet, így elengedhetetlen, hogy ne részesüljön védelemben. A névvédelem megilleti a természetes személyeket és a jogi személyeket egyaránt¹⁷.

Az alábbiakban a hatályos jogi szabályozást elsősorban a gazdasági társaságok oldaláról mutatom be, tekintettel arra, hogy ez az alanyi kör igényli a legintenzívebb beavatkozást. Helyenként kitérek a többi jogi személyiség névvédelmére és a jogi szabályozás után a lehetséges védelmi eszközöket veszem sorra.

Cégnév - Kereskedelmi név

A cégnév, illetve kereskedelmi név fogalmak, meglehetősen régi keletűek a jogrendszerünkben, bár korántsem mindig ugyanazt a tartalmat hordozták.

¹⁶ Gt. 2.§ (3) bekezdés

¹⁷ A bírói gyakorlat analógia útján kiterjeszti - helyesen - a jogi személyiséggel nem rendelkező társaságokra is.

A cég első törvényi definícióját az Apáthy-féle Magyar Kereskedelmi Törvény, az 1875:XXXVII. t.cz. (továbbiakban: Kt.) 10.§-a határozta meg. Eszerint a "cég azon név, amely alatt a kereskedő az üzletét folytatja, és amelyet aláírásul használ".

Kereskedelmi ügyletet "cég" nélkül nem lehetett folytatni. A cég, mint megjelölés egyszerre vonatkozott a kereskedői minőség kifejezésére és az ilyen minőségben forgalmazott, (gyártott) áruk megjelölésére. A kereskedő a forgalomban, mint "cég" vált ismertté. A Kt. 4. és 61. §-ai értelmében a fogalom kiterjedt az egyéni kereskedőkre és a kereskedelmi társaságokra is. A cég inkább jelentett magához a tevékenységhez kötődő nevet, mint a tagok, illetve a társaság materiális voltát. A cég fogalmának korabeli értelmezését fejezi ki a Kúria 1021. E.H.-a, mely szerint a kereskedelmi név megegyezik a céggel. Szintén ezt a kapcsolatot fejezi ki a 876. E.H. is, amely szerint: " Az egyéni cég a kereskedőnek a kereskedelmi forgalomban használt megjelölése, és nem különálló jogalany, így az egyéni cég a perben nem is szerepelhet a perbevont tulajdonostól különböző alperesként".

Hatályos jogrendszerünkben a cég fogalma más értelmezést nyer és különválnak a kereskedelmi név jellegétől. A cég fogalmát nem a Ptk., hanem a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (továbbiakban: Ctv.) határozza meg¹⁸: " A cég az a gazdálkodó szervezet [Ptk. 685. § c) pont], illetve egyéb gazdálkodó jogalany (a továbbiakban együtt: jogalany), amely - ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik - a cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása céljából. Törvény más célra alapított jogalany cégnyilvántartásba való bejegyzését is előírhatja."

A jelenlegi megfogalmazásban a cég, már nem elnevezést, formális kereskedelmi nevet jelent, hanem magát a kereskedelmi forgalomban résztvevő jogalanyt, aki(amely) gazdálkodó szervezet, vagy egyéb gazdálkodó jogalany és főszabály szerint a cégnyilvántartásba való bejegyzéssel jön létre. A cég fogalmának további általános ismérése az üzletszerű gazdasági tevékenység végzése és a saját cégnév.

A Ptk. dogmatikai okokból nem a cég kifejezést, helyette gazdálkodó szervezet fogalmát használja¹⁹. A cég-fogalom részben szűkebb, részben tágabb a gazdálkodó szervezet fogalmánál. Tágabb azért, mert bele tartoznak az egyéb gazdálkodó jogalanyok is. Szűkebb azért, mert nem tartozik bele az egyéni vállalkozó, csak abban az esetben, ha kéri a bejegyzését egyéni céggként a cégnyilvántartásba.

Az egyéni vállalkozó fenti esetkörét leszámítva kijelenthető, hogy a gyakorlati értelmezésben a cég egybeesik a gazdálkodó szervezet, és ezen belül túlnyomórészt, a gazdasági társaság fogalmával.

A kereskedelmi név vagy goodwill napjainkban különválnak a cégnévtől. A kereskedelmi név a piaci szereplő, azon sajátos egyedi megnevezését jelenti, amellyel részt vesz a kereskedelmi viszonyokban. A kereskedelmi név hivatott megjeleníteni a tulajdonos gazdálkodó szervezet által forgalmazott(gyártott) termékek és szolgáltatások jó hírnevét. Egy gazdálkodó szervezetnek lehet

¹⁸ Ctv. 1.§ (1) bekezdés

¹⁹ Ptk. 685.§ c.)

több kereskedelmi neve is - többnyire különböző területeken-, de cégneve csak egy lehet. A kereskedelmi név és a cégnév lehet azonos is, de ez a megoldás igen leszűkítené a piacon kínált áruk spektrumát. A kereskedelmi jó hírnévhez, a goodwillhez nem elég önmagában a cégnév, sőt a pusztán cégnév nem is teremthet goodwillt. Ezt, csak a folyamatos piaci jelenlét és az állandó fogyasztói elismerés alapozza meg. Az áru lényeges tulajdonsága, hogy azt milyen cég állította elő, illetve hozta forgalomba. Lényeges tulajdonságaira utal a rajta, vagy vele kapcsolatban szerepeltetett kereskedelmi név is. A kereskedelmi nevek, ebben az értelemben történő használata és kialakítása, valamint a cégnévvel történő összekapcsolása az arculat-építés, az üzletpolitika és a marketing feladata.

A kereskedelmi név védelme - a névviseléshez való jog védelmével összhangban - szintén a személyiségvédelem feladatkörébe tartozik. Azt ugyanolyan komplex védelem illeti meg, mint a többi személyiségi jog védelmét, de jogszabályonként más-más intenzitással. A kereskedelmi név megsértése esetén ugyanis sokkal inkább fel lehet hívni²⁰ a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényt (továbbiakban: Vtv.), ellentétben a névviseléshez fűződő jogokkal.

A névvédelem preventív jellegű védelmi eszközei és problematikája

A névvédelem jogi szabályozásának vizsgálatát mindenképp azzal kívánom kezdeni, hogy különbséget teszünk egyrészt a preventív jellegű védelmi eszközök és a reparatív jellegű védelmi eszközök között. A preventív jellegű védelmi eszközök, vagy más néven a cégnév-választást korlátozó rendelkezések, a jogellenes helyzet kialakulását hivatottak megelőzni. Ennek érdekében a jogszabályokkal ellentétes cégelnevezéseket nem engedik a cégnyilvántartásba bejegyezni. Figyelemmel arra, hogy a jogalanyiség a bejegyzéssel keletkezik, a jogellenes nevet használó cég így létre sem jön. Ezek a jogszabályok egy esetleges - másik jogi személy vagy természetes személy érdekeit sértő - jogellenes állapot kialakulását ab ovo gátolják meg.

A reparatív jellegű szankciók, ezzel ellentétben a már kialakult jogszabály-sértő állapotot igyekeznek orvosolni.

A prevencionális védelem alapját mindenek előtt a Ptk. fogalmazza meg²¹. Eszerint a jogi személy létesítéséről szóló jogszabályban, határozatban vagy okiratban meg kell állapítani a jogi személy nevét. Ennek a névnek különböznie kell azoknak a korábban nyilvántartásba vett jogi személyeknek a nevével, amelyek hasonló működési körben és azonos területen tevékenykednek.

A Ptk. csak a legszükségesebb alaki követelményt támasztja a névválasztással szemben. A további korlátozásokat indirekt módon az egyéb, speciális jogszabályokra hagyja. Fontos kiemelni, hogy annak ellenére, miszerint a továbbiakban javarészt a gazdasági társaságok névhasználatáról esik szó; a névviselés fent ismertetett követelménye minden jogi személyre és jogi személyiséggel nem rendelkező társaságra kiterjed.

²⁰ Vtv. 6.§. Tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredetmegjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan nevet, megjelölést vagy árujelzőt használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szökták felismerni.

²¹ Ptk. 77. § (3) bekezdés

A Gt. mindössze az alább tárgyalandó cégszabadoság elvét fogalmazza meg, a társasági formákra vonatkozó egyes rendelkezések között²². Ezt leszámítva nem találhatunk egyéb követelményeket a cégnév megválasztására vonatkozóan.

A cégnév bejegyzésének több alaki követelménye van, amelyeket a Ctv. állít fel. A jogszabály névvédelme hármas alapelvre épül: a cégvalódiság, cégszabadoság és a cégekizárólagosság elvére. Fontos kiemelni, hogy az alapelvek pontos betartása ellenére is megvalósulhat valamely harmadik személy névviseléshez fűződő érdeksérelme. A következőekben tárgyalt axiómák ugyanis csak a névvédelem, mintegy "szűrő-funkcióját" látják(láthatják) el, amely korántsem biztosít tökéletes védelmet a jogosulatlan névhasználat ellen.

A cég keletkezésének alapvető feltétele, hogy minden cég rendelkezzen, az alapító okiratban²³ meghatározott névvel. A név-meghatározás főszabály szerint liberális, annak csak bizonyos negatív és pozitív követelményeknek kell megfelelnie. A cégnévvel szemben támasztott követelményeket a cégbíróság hivatalból köteles vizsgálni. Amennyiben hiányosságot talál, úgy a hiánypótlási felhívás sikertelenségét követően köteles a bejegyzési kérelmet(módosítást) elutasítani.

Cégvalódiság elve és tartalmi elemek

A jogszabály meghatározza a cégelnevezés kötelező és lehetséges tartalmi elemeit. A kötelező tartalmi elemek szoros összefüggést mutatnak a cégvalódiság elvével, így azokat együtt fogom ismertetni.

A cégvalódiság elvének a lényege, hogy a név a külvilág számára a névhasználóról a valóságnak megfelelő információkat hordozzon, ne legyen alkalmas annak megtévesztésére, félrevezetésére. Ennek megfelelően a törvény kimondja, hogy a cégelnevezésnek a társaság alapvető tevékenységét és tényleges formáját ki kell fejeznie és nem kelthet olyan látszatot, amely ezekkel ellentétes.

A cégelnevezésben használandó alapvető tevékenység nem feltétlenül esik egybe a társasági szerződésben megjelölendő főtevékenységgel. Az előbbi tágabb fogalom. A cégnévben szerepeltetett tevékenységi körnek elég általánosságban utalni a cég jellemző tevékenységére, mint pl.: "kereskedelmi és szolgáltató", vagy "tanácsadó". A társaság főtevékenysége ezzel szemben egy konkrét TEÁOR jelű tevékenység, amely általában szintén több tevékenységet ölelhet fel, de ez a tevékenység-csoport jóval szűkebb, mint a névben meghatározott általános meghatározás.

A fentiekből kifolyólag a társaság neve nem ad és nem is adhat egyértelmű felvilágosítást a cég pontos tevékenységére. Elegendő arra gondolnunk, hogy egy gazdasági vállalkozásnak számos tevékenységi köre lehet, és ezek mindegyikének a felvétele az elnevezésbe lehetetlen. Az viszont mindenképpen alapkövetelmény, hogy a társaság tevékenységi körei közül a legjellemzőbb és elsődleges tevékenységi körét használja a nevében.

²² Gt. 81.§(2), 101.§(2), 106.§(2), 121.§(2), 175.§(2), és 273.§(3) bekezdések

²³ Az alapító okirat elnevezést általános értelemben használom és beleértem az összes jogi személyt keletkeztető okiratot - mint például a társasági szerződést - is.

A társaság alapvető tevékenységének megállapítása nem könnyű feladat. Nyújthat némi támpontot a bejegyzésnél az alapító okiratban szerepeltetett a tevékenységi körök, és a főtevékenység megvizsgálása²⁴. Az alapvető probléma ott jelentkezik, hogy az alapvető tevékenység pontos megállapításához szükséges lenne megvizsgálni a társaság könyvvitelét, hogy abban az alapító okiratban szereplő tevékenységek közül melyik a bevétel túlnyomó részét képező tevékenység, illetve szolgáltatás. Ehhez képest a bejegyzési kérelem benyújtásakor egyrészt még egy induló céggel állunk szemben, amelynek nincs ilyen értelemben kialakult "jövedelem mutatója". Másrészt a cégbíróságtól nem várható el, hogy utólagosan - a törvényességi felügyeleti jogkörében - egy ilyen szintű könyvvizsgálati ellenőrzést minden cégre vonatkozóan, meghatározott időszakonként lefolytasson.

Az alapvető tevékenység "valódiságának" a társaság működése alatt folyamatosan kell meglennie. Ebből következik, hogy esetleges módosítások során a bíróságnak ugyanúgy figyelembe kell vennie a név és az alapvető tevékenység harmóniáját, mint a bejegyzési eljárásnál.

A társaság tényleges formájának meghatározása viszonylag egyszerű, objektív feladat. A Gt. kimondja ugyanis a gazdasági társaságok numerus claususát, és egyben meghatározza azok elnevezését(rövidített elnevezését). A bíróságnak a névválasztás szempontjából csak azt kell vizsgálnia, hogy az alapítók eleget tettek-e ezen rendelkezésnek, vagyis hogy lehetséges formában alapítottak-e gazdasági társaságot, és az azzal összefüggő megjelölést használják-e az elnevezésben.

Azon negatív jogszabályi előírás érvényesülését ellenőrizni pedig, miszerint a társaság elnevezése nem kelthet a valósággal ellentétes állapotot, rendkívül bonyolult és összetett feladat. Ez a fenti követelmény a cégvalódiság elvének az "általános része", hiszen kiterjesztő értelmezéssel belefoglalhatjuk az alapvető tevékenység, illetve a cégforma valódiságának a követelményét is. Olyan kiegészítő és absztrakt fogalom, amelynek összetevőit minden egyes esetben külön kellene vizsgálni. Ennek az elvnek a megsértésére legalkalmasabb a valótlán cégjelző használata. A "cégjelző" fogalmat a hatályos jogszabályunk nem tartalmazza, de gyakorlati alkalmazása igen elterjedt. A cégjelző - a korábbi cégeljárás szabályozó 1989. évi 23. számú törvényerejű rendelet (továbbiakban: Ctvr.) indokolása szerint - bármilyen szó lehet, amely a kifejezi a cég egyéb jellemzőit, utalhat a cég működésének helyére, tevékenységének módjára, földrajzi működésére stb.

A "cégjelző" a legkülönbözőbb módon sértheti a cégvalódiság elvét. Ilyen lehet például a társaság kereskedelmi kínálati spektrumának hamis színben való feltüntetése az indokolatlan "áruház", vagy "bevásárló centrum" fogalmak használatával. De megvalósíthatja: a földrajzi kiterjedés hamis színben való feltüntetése, mint a "hazai" "országos" "olasz" stb., vagy éppen az időbeliség megsértése, tipikusan az "első" szó megtévesztő használatával is.

Ahogy a cégjelző a legkülönfélébb aspektusból igyekezhet a társaságról kedvező képet festeni a fogyasztók előtt, úgy a jogsértés megvalósulási esetköre is felleltározhatatlan. Itt mindössze annyit kívánok megjegyezni, hogy a cégbíróságok - ennek vizsgálatára vállalkozva - nem könnyű, majdnem lehetetlen feladat teljesítésére törekednek. A valósággal ellentétes állapot felderítése

²⁴ Konkrét ügyben például a Legfelsőbb Bíróság elutasította azt a bejegyzési kérelmet, amelynek tevékenységi köre nem foglalta magában a névben használt "külkereskedelmi" tevékenységet. (Cgf. II. 30.989/1991/2.)

ugyanis nagyban igényli az eset konkrét körülményeinek alapos vizsgálatát. Ez viszont többnyire azért nem lehetséges, mert egy bejegyzés alatt álló cégről, - amely működését többnyire meg sem kezdte - még okiratilag sem dönthető el, hogy az ténylegesen mekkora területen és kínálattal várja vásárlóit, vagy hogy valóban olasz termékeket forgalmaz-e.

Történelmi személyiségek nevének a cégnévbe történő felvétele esetén előzetesen ki kell kérni a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását. Az állásfoglalásban utalni kell arra, hogy az érintett név tekintetében szükséges volt-e az állásfoglalás kikérése, illetve ha igen, akkor a jogi személy tevékenysége indokolja-e a történelmi személy nevének a használatát.

Kétoldalú szabályozás érvényesül egyes földrajzi helynevek tekintetében. A működési vagy származási terület kifejezését szolgáló szavaknak, egyrészt meg kell felelni a cégvalódiság követelményének, másrészt bizonyos jogszabályok előírhatják az alkalmazásának további feltételeit. A "Budapest", "Pesti", "Budai", "Fővárosi" stb. jelzők felvételére például, csak a fővárosi közgyűlés által megalkotott 59/1994 (IX.14.) számú rendeletnek megfelelően kerülhet csak sor.

A kötelmi viszonyok létrejöttének tekintetében is elengedhetetlen tájékoztató rendelkezést tartalmaz a törvény: "A cégbejegyzési eljárás alatt a bejegyzést kérőnek a cégnevet (rövidített nevet) "bejegyzés alatt" ("b.a") toldattal, a cég felszámolása, illetve végelszámolása esetén pedig a cégnek a nevét "felszámolás alatt" ("f.a") és "végelszámolás alatt" ("v.a") toldattal kell használnia".

A cégnév lehetséges eleme lehet a vezérszó. A vezérszó olyan kifejezés vagy mozaik szó, amely a cégnévben az első helyen áll, és elősegíti a cég azonosítását, illetve más azonos, vagy hasonló tevékenységű cégtől történő megkülönböztetését.

A vezérszó, mint a törvény szóhasználatából is kiderül, nem kötelező tartalmi eleme a cégelnevezésnek, de használata mégis erősen indokolt. A gazdasági élet szereplői egy jól hangzó név alapján tudják egymást azonosítani. Gondoljunk arra, hogy ha a társaságok nem használnának vezérszavakat, milyen hosszú és összetett lenne a nevük. Hazánkban jelenleg közel 250 ezer cég van bejegyezve és ez a szám rohamosan nő. A kötelező tevékenység kifejezésével a társaságok egy behatárolt területet kapnak a lehetséges névválasztásra, amelyen úgy kellene mozogni, hogy ne ütközzenek a cégekizárólagosság elvébe. Nem nehéz belátni, hogy ennek a következménye az lenne, hogy végtelenségig összetett és bonyolult cégnevekkel találkozoznánk.

A vezérszóra vonatkozó két alapvető követelmény:

- Ha van, akkor annak az első helyen kell állnia.
- Nem kelthet a cég tevékenységével ellentétes látszatot.

Az első helyen való használat nem igényel különösebb magyarázatot. Az elnevezésnek ez a tagja az, amely leginkább képes a cég azonosítására. Egy rendszertelen vezérszó használat ettől a rendeltetésétől fosztaná meg. A második követelmény szerint nem kelthet a valósággal ellentétes látszatot. Ez cégvalódiság elvéből vezethető le, de nem olyan szigorúan, mint a kötelező elemek tekintetében. A vezérszó vonatkozásában csak negatív szabályozás érvényesül: ne legyen megtévesztő. Az viszont nem követelmény, hogy ténylegesen kifejezze a társaság ilyen, vagy olyan tulajdonságát. Éppen ezért a vezérszó, valamilyen jól hangzó, frappáns kis szavacska, amely többnyire utal a társaság profiljára, de nem feltétlenül. Egy-egy jól eltalált vezérszónak komoly

üzleti értéke lehet, Ezért a névviselésnek ez az az eleme, amely a legjobban megkívánja a cégkizárólagosság elvét.

A társaság rövidített nevet is használhat, de szintén nem kötelezően. A használatnak csak abban az esetben van létjogosultsága, ha a társaság vezérszót is választott, mert a rövidített név: a vezérszó és a társasági forma rövidített képlete.

A rövidített névvel szemben támasztott követelmény, hogy annak hiánytalanul szerepelnie kell a társaság teljes elnevezésében, és a rövidített név vezérszavának, - tehát a társasági forma nélküli rövidített névnek - meg kell egyeznie a teljes névben szereplő vezérszóval.

Cégszabatoság elve

A Ctv. megfogalmazza a cégszabatoság elvét is, az azzal a rendelkezésével, hogy a cégnévben szereplő szavaknak - a vezérszó kivételével - meg kell felelniük a magyar helyesírás szabályainak, valamint hogy a vezérszót és a cégformát leszámítva a cégelnevezésben nem lehet rövidítést alkalmazni.

A hatályos törvény szigorúbb követelményeket támaszt, mint elődje a Ctvr. A jelenlegi szabályozás nem csak elsősorban kívánja meg a magyar szavak használatát, hanem kogens rendelkezéssel - pár kivételtől eltekintve - kizárólag magyar kifejezéseket enged használni és csak a magyar helyesírás szabályainak megfelelően. Megjegyzendő, hogy az idegen szavak használatát nem könnyű elhatárolni az idegen, de a magyar üzleti nyelvben szinte már polgárjogot nyert kifejezésektől. A bírósági gyakorlat ezen a téren, kifejezve - a bizonytalanságát - meglehetősen liberális.

Az idegen szavak használatát tiltó rendelkezést maga a Ctv. két helyen is áttöri.

Az egyik, hogy a külföldi cég magyarországi fióktelepe, valamint külföldiek magyarországi közvetlen kereskedelmi képviselője esetén a vállalkozás nevét fel kell tüntetni a cégnévben. Ez viszont, szükségszerűen idegen kifejezés. A másik, hogy az idegen kifejezést tiltó szabály nem alkalmazható a vezérszóra Az lehet idegen szó is.

Az idegen nyelvű vezérszó használata sem történhet minden korlátot felrúgva. A vezérszavaknak is meg kell felelniük az adott idegen nyelv helyesírási szabályainak²⁵.

A társaság a nevét használhatja idegen nyelven is. Ezt a cégnévről szóló 15.§ nem mondja ki ugyan, de a törvény 12.§ (2) bekezdés b) pontjából levezethető. Az idegen nyelvű elnevezés használatának elsősorban külkereskedelmet is folytató társaságok esetén van jelentősége. Helyesen követeli meg a bírósági gyakorlat, hogy ha a társaság idegen nyelvű elnevezést használ, - hasonlóan a vezérszó idegen nyelvű használatához - annak meg kell felelnie az adott idegen nyelv helyesírási szabályainak. Követelményként állítja továbbá, hogy az idegen nyelvű és magyar nyelvű elnevezésnek azonos jelentéssel kell bírnia. Ennek igazolására, kétség esetén, felfozólíthatja a cégbíróság a társaságot. Az igazoláshoz rendszerint egy fordító iroda által kiállított hiteles tanúsítvány szükséges.

²⁵ Lfb. Cgf. II. 31008/92

Problémát jelent az idegen nyelvű elnevezés, valamint az idegen szavak adatbázisban való rögzítése, ha az nem latin írásjelekkel írható. Jelenleg a technika nem áll olyan színvonalon, hogy az adott nyelv eredeti elnevezését minden esetben rögzíteni lehessen. Jobb megoldás híján, ilyenkor a magyarul kiejtett szóhasználat szerint kerül rögzítésre a társaság neve.

További követelmény a rövidítések alkalmazásának tilalma. Ettől a Ctvr. különösen indokolt esetben eltérést engedett. A hatályos szabályozásunk viszont a vezérszó, illetve a cégforma rövidítésén kívül, semmilyen egyéb rövidítést nem tesz lehetővé. Ezt a bírósági gyakorlat is következetesen érvényesíti.

Cégekizárólagosság elve

A három alapelv közül a cégekizárólagosság elve kötődik legszorosabban a személyiségi jog védelmi rendszeréhez. Alapvető követelményként fogalmazhatjuk meg, hogy valamely jogalany nevét se rosszhiszeműen, se jóhiszeműen más ne használja.

A névhasználatról való preventív eltiltás csak jogi személyek, illetve művésznevek esetén lehet a szabályozás tárgya.

A cégekizárólagosság elvét a törvény a következőképp fogalmazza meg: "a cégnévnek (rövidített névnek) az ország területén a cégnévben azonos tevékenységet feltüntető más cég elnevezésétől egyértelműen különböznie kell".

A cégekizárólagosság elve végig érvényesült a magyar polgári/kereskedelmi jogban, de annak tartalma koronként, a technikai lehetőségek és forgalmi viszonyok alakulásának függvényében, változó volt.

Jelentős változás figyelhető meg a fenti rendelkezés területi hatályára vonatkozóan. A Kt. csak egy-egy törvényhatóság területén követelte meg az azonos vagy hasonló név használatának tilalmát. A rendszerváltás korában megszületett Ctvr. főszabályként már a cégbíróságok illetékességi területét vette figyelembe. Kisegítő rendelkezésként azonban kimondta, hogy amennyiben a köztudat, vagy a bíró ismer az országban azonos, vagy hasonló elnevezésű céget, a bejegyzést köteles megtagadni. A szabályozás már kifejti az országos területi hatály alkalmazásának igényét, de a korabeli technikai lehetőségek ezt még nem tették lehetővé. A köztudat, amelyet tulajdonképpen az eljáró bíró testesített meg, nem tudta megfelelő körben biztosítani a cégekizárólagosság elvének érvényesülését. A felgyorsult információáramlás, az országon belüli szállítási nehézségek leküzdése azonban, már régen megalapozta a cégekizárólagosság elv egész országra való kiterjesztésének igényét. Ezt csak a Ctvr. 1992. január 1.-én életbe lépő módosítása tartalmazta, mivel ekkor épült ki a cégnyilvántartás országos rendszere. Ezt a követelményt vette át a jelenleg hatályos Ctv. is. Fenti alapelv megfogalmazásában az "azonos területen" való működésről rendelkezik. Megállapítható az előbb kifejtettek alapján, hogy a polgári törvénykönyvünk szóhasználatát - összhangban a Ctvr.-vel - helyesen az ország területére vonatkoztatva kell értelmeznünk.

A cégekizárólagosság elvének fontos továbbá hangsúlyozni, hogy ezt az alapelvet a Ptk. a gazdasági társaságokon túl az összes jogi személyiségre kiterjeszti. Sajnos a jogi személyek különböző

hatóságoknál történő regisztrálása, ismételten felveti az 1992 előtti problémát. Nincs ugyanis egységes adatbázis a jogi személyek tekintetében. Követelményként fogalmazódik meg tehát valamennyi regisztrált jogi személyre vonatkozóan az egységes és egész országra kiterjedő nyilvántartási rendszer kiépítése.

A regisztráció és a cégkizárólagosság kérdésével szorosan összefügg hazánk nemzetközi téren tett ilyen jellegű kötelezettség-vállalása. A Párizsi Uniós Egyezményt kihirdető 1970 évi 18. számú tvr. ugyanis azt a kötelezettségünket önti jogszabályi formába, hogy nem csak a regisztrált jogi személyek tekintetében, hanem minden egyes jogi személyiségű jogalany vonatkozásában érvényesítsük a cégkizárólagosság elvét. Jelenleg a regisztrálatlan jogi személyek "névütközése" még megoldatlan kérdés.

A névhasználati szabályt a cégelnevezés akkor sért, ha az nem egyértelműen különbözik a többi cég nevéétől. Általánosan elfogadott nézet, hogy egy elnevezés akkor nem különbözik egyértelműen a többi társaság nevéétől, ha első pillantásra vagy hallásra - az ún. közönséges vagy átlagos figyelem mellett is - összetéveszthető.

Az átlagos figyelem melletti összetéveszthetőség erősen szubjektív kategória. A gyakorlat kialakított ugyan bizonyos "precedens-rendszert"²⁶ de jogi szabályozás hiányában ezeknek a követése többnyire a bíró szubjektív értékelésére van bízva.

Az összetéveszthetőség vizsgálata során kiemelt jelentőséget kap a társaság vezérszava. Átlagos figyelem mellett összetéveszthetőek a különbözőképpen írt, de hasonlóan, vagy ugyanúgy ejtendő vezérszavak (Controll Rt. - Kontroll Rt.). Megtévesztésre alkalmas lehet az elnevezés akkor is, ha annak leírt alakjai között nincs számottevő karakter eltérés, például egy kötőjel vagy egy betű különbözteti meg őket egymástól (Altura Kft és Al-túra Kft.). A bírósági gyakorlat szerint ugyanakkor elfogadható, ha a már foglalt vezérszavat egy kiegészítő toldattal együtt használják (Euro-Trade Bt. és Euro-Plane Bt.). A kiegészítő toldat használata napjainkban bevett szokás. Nem ritkán egy-egy közkedvelt vezérszó-előtagnak 30-50 kiegészítése is foglalt lehet. Itt kívánom megemlíteni a bíróságok azon kedvezően alakuló gyakorlatát, hogy egyre több esetben utasítják el a pusztán szám kiegészítést tartalmazó vezérszó-utótagok alkalmazását. Álláspontom szerint az eddigi gyakorlat helytelenül engedte meg például egy "Sellő Bt." és egy Sellő '98 Bt." elnevezésű társaság egymás után történő bejegyzését.

További problémát okozhat annak megállapítása, hogy a társaság milyen területen tevékenykedik. A Ptk. és a Ctvr. az "hasonló" tevékenység fogalmát használja, míg a jelenleg hatályos Ctv. az "azonos" tevékenységről rendelkezik. A tevékenységi kör megállapításánál egységes a jogtudomány nézete abban a kérdésben, hogy nem csak az egybevágó, hanem a hasonló tevékenységi kört kell vizsgálnia a cégbíróságoknak. A Legfelsőbb Bíróság kifejtette a problémakörben kialakult álláspontját, miszerint hasonló tevékenységi kört akkor kell megállapítani, ha az alapító okiratban meghatározott tevékenységi körök egybevetésénél - figyelemmel a tevékenységek szerződésen belüli arányára és főtevékenységi jellegére - legalább 50 %-os arányban fedik egymást. A tevékenységi terület pontos megállapítása, mint ahogy arra már utaltam a cégvalódiság elvénél, szinte lehetetlen feladat.

²⁶ BH 1990/55

A feladat nehézsége a cégbíróságok gyakorlatában is tapasztalható, ami abban nyilvánul meg, hogy a cégekizárólagosság vizsgálatakor a szinte kizárólag a vezérszóra szorítkoznak azzal, hogy mivel a ténylegesen folytatott tevékenységet nem tudják megállapítani, elutasítják az azonos vezérszavak bejegyzését.

Két vagy több azonos nevű cég közül a választott név viselésének joga azt illeti meg, aki a cégbejegyzési kérelmét elsőként nyújtotta be.

A cégekizárólagosság elvébe ütköző bejegyzési kérelmet a cégbíróság hiánypótlás után elutasítja. Hiánypótlás viszont csak az alapító okiratban meghatározott alakiságok mellett történő alapító okirat módosítással teljesíthető. A módosításához össze kell hívni a taggyűlést(közgyűlést), s ez pénz és időigényes feladat. Könnyen beláthatjuk, a társaságok alapítóinak fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy alapítás előtt megismerjék, az általuk felvenni kívánt név a cégnyilvántartás szerint foglalt-e. Erre a célra szolgál a priorálás intézménye.

Az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs Szolgálat - kérelemre - a cégbejegyzési kérelem benyújtása előtt felvilágosítást ad arról, hogy a választott elnevezés a kérelem időpontjában különbözik-e a cégnyilvántartásba már bejegyzett más cég elnevezésétől. (Priorálás)

A priorálás problematikáját jelenti egyrészt annak nehézsége, másrészt a priorálás és a bejegyzési kérelem benyújtása között eltelt idő bizonytalan volta.

A priorálás nehézségét azzal lehetne kiküszöbölni, hogy az időigényes sorban állás helyett, a cégbíróságok - követve egyetlen vidéki cégbíróság példáját - távbeszélő útján is adnának felvilágosítást a cégnév-foglaltsággal kapcsolatban. Az IM Céginformációs Szolgálat azzal, hogy az Interneten közzéteszi a hatályos adatokat tartalmazó cégnyilvántartását, valamelyest előrelépett tett a gyorsabb ügyfélkiszolgálás felé. Hátrányára írható azonban, hogy - technikai eszközök hiánya miatt - még csak kevesek tudják igénybe venni.

A priorálásnál fontos hangsúlyozni, hogy az nem névfoglalás. Az informálódás és a bejegyzési kérelem benyújtása között eltelt idő, olyan bizonytalansági tényező, amelyet idáig nem sikerült kivédeni. A kockázati tényező csökkentését szolgálja, ha felvilágosítás után a lehető legkorábban benyújtjuk a cégbírósághoz a bejegyzési kérelmünket. Ez persze egy két- háromtagú Bt-nél megoldható, de egy komolyabb létszámmal rendelkező Kft-nél, vagy Rt-nél már elég nehézkes.

A cégekizárólagosság elve alól egyetlen kivétel van. Az elsőbbség joga nem érinti a cégtulajdonosnak, illetve a tagoknak azt a jogát, hogy nevüket a cégnévben vezérszóként feltüntethessék. A természetes név cégnévben való alkalmazása a tagok olyan jogosultsága, amely kívül esik a jogosulatlan névhasználat körén. A személynév használata a betéti társaság kültagjánál eltérő felelősségi szabályokat állapít meg. A gyakorlatban nem egyértelmű a személynév terjedelme. A személynév a polgári jogban a teljes nevet jelenti. Ezzel ellentétben a fokozott felelősséget, illetve a cégekizárólagosság elve alóli mentesülést a vezetéknev használata is megalapozza

A személynévek, illetve a cégnyilvántartásban szereplő elnevezések a használata felveti a hozzájárulás kérdését. Az mindenképpen megállapítható, hogy amennyiben egy név alkalmazása

cégnyilvántartáson kívülálló sérelmével járhat, úgy kötelező a jogosult engedélyét beszerezni. Az ebből eredő hiányosságokkal a következő fejezetben foglalkozom. Abban viszont már különböznek az álláspontok, hogy a cégnyilvántartásban szereplő adatok használatát lehet-e engedélyezni a jogosult hozzájárulásával. Álláspontom szerint a cégkizárólagosság elve, olyan védelmi intézmény, amely egyszerre biztosítja a névhasználó védelmét, és a forgalmi viszonyok biztonságát. A hozzájáruló nyilatkozat a jogosult részéről tartalmazhat egy relatív lemondást névének a védelméről, de nem jelentheti egy általános társadalmi igény átlépését. A társadalmi érdekekbe ütköző magatartás tanúsítására pedig, még a tulajdonos sem hatalmazhat fel²⁷.

Fontosnak tartom ismételten hangsúlyozni, hogy a fent ismertetett alapelveket konkrétan a gazdasági társaság vonatkozásában vizsgáltuk, de általános értelemben azok kiterjednek valamennyi jogi személy bejegyzésére, sőt a bejegyzésen túl, a regisztrációra nem kötelezett jogi személyekre is.

Az egyéni vállalkozással kapcsolatban az egyéni cég elnevezésére, a cégelnevezésre vonatkozó általános szabályok érvényesülnek.

A névvédelem reparatív jellegű eszközei

A megelőző védelmi eszközök legaprólékosabb szabályozása ellenére előfordul, hogy olyan cégnév kerül bejegyzésre, amely más - többnyire cégnyilvántartáson kívüli személy - jogos érdekeinek a sérelmével jár. A Ctv. kimondja ugyan, hogy olyan elnevezést, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, csak a jogosult hozzájárulásával lehet a cégnévben szerepeltetni, de ennek a követelménynek az érvényesítése gyakorlati nehézségekbe ütközik. Az eljáró cégbírónak előzetesen nincs, nem lehet tudomása arról, ha valamely - nem a Ctv. hatálya alá tartozó - jogi személynek vagy természetes személynek a bejegyezni kívánt név sérti az érdekeit, így az könnyen bejegyzésre kerülhet. A bejegyzett cégek esetében pedig, csak a polgári peres eljárás keretein belül lehet orvosolni az érdeksérelmeket.

A jogosult névhez fűződő és egyéb érdekeinek a védelme korlátlan abban a tekintetben, hogy sem a tevékenységi kör, sem a terület nem határolja be. Fontos ellenben a jogos érdeksérelem bizonyítása.

A peres eljárásban "cégbitorlás" esetére az általános személyiségvédelmi eszközök vehetők igénybe. Ezeket a Ptk. 84.§-a állapítja meg. Eszerint akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az eset körülményeihez képest a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

- követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;
- követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a - jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását;
- kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

²⁷ Lásd: Ptk. 75.§ (3) bekezdés

A bíróság a jogsértőre közérdekű célra fordítható bírságot is kiszabhat, ha a kártérítés címén megítélhető összeg nem áll arányban a felróható magatartás súlyosságával.

Az alapvető polgári jogi védelmi eszközök (eredeti állapot helyreállítása, vagyoni kártérítés) ezen a területen nehezen alkalmazhatók. A személyiség jogvédelmi rendszere vegyes képet mutat: vannak erkölcsi-jogi természetűek, vannak tisztán jogi(vagyonjogi) védelmi eszközök és alkalmazható közérdekű célra fordítható bírság is. A védelem hatékonyságának érdekében a jogvédelmi eszközök együttesen is alkalmazhatók. Nincs akadálya annak sem, hogy más jogág - például büntetőjog - eszközeit is párhuzamosan igénybe vegyék.

A védelmi eszközök lehetnek objektív és szubjektív alapúak. Az objektív alapú szankcióknak nem feltétele, hogy a jogsértő magatartás felróható(vétkes) legyen, elegendő a jogsértés objektív fennállása. Ebbe a körbe tartozik a jogsértő névhasználat. A szubjektív feltételű szankciók alkalmazhatóságának feltétele, hogy a jogsértés felróható legyen a jogsértő részéről.

Az alábbiakban a személyiségvédelem polgári jogi eszközeit veszem sorra, különös tekintettel a névhasználat megsértésére.

A névvédelem objektív feltételű eszközei

A jogsértés tényének bírósági megállapítása²⁸

A jogsértés tényének megállapítása bírói ítélettel történhet. E jogvédelmi eszköz alkalmazására elsősorban a hírnév, a becsület megsértése esetén kerül sor. A cégnév sérelme esetén a jogsértés bírói megállapítása szerény elégtételt nyújt a jogosultnak. Egy erkölcsi jellegű szankció, amely inkább a bíróság részéről történő elégtétel adását jelenti. Megjegyzendő, hogy szűk körben az ilyen jellegű ítéletet, mintegy tárgyalási alapnak is fel lehet használni a jogsértő társasággal szemben egy esetleges üzleti tárgyalás folyamán.

A jogsértés abbahagyására és a jogsértéstől való eltiltásra kötelezés²⁹

Ezt az igényt az ismétlődő, folyamatosan érvényesülő jogsérelmekkel szemben lehet hatékonyan alkalmazni (pl. személyes szabadságot korlátozó jogellenes magatartások vagy képmással, hangfelvétellel való visszaélés esetén). A cégnév védelmére nem igazán alkalmazható.

Elégtétel adására kötelezés³⁰

A sérelmet okozó részéről a jogsértés elismerését jelenti, megfelelő nyilvánosság előtt. A nyilvánosságra hozatal történhet nyilatkozattal vagy más megfelelő módon. Nincs akadálya annak, hogy az elégtételt adó nyilatkozatot sajtótermékben tegye közzé, mint ahogy annak sincs, hogy a bíróság által adott elégtételadást és a jogsértő által adott elégtételadást együttesen kerüljön alkalmazásra. Szintén egy olyan erkölcsi jellegű szankció, amely nem igazán képes kielégíteni a gazdasági társaságok sokszor anyagi érdeksérelmét.

²⁸ Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pont

²⁹ Ptk. 84. § (1) bekezdés b) pont

³⁰ Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pont

A sérelmes helyzet megszüntetésére, helyreállítására, megsemmisítésére kötelezés³¹

Folyamatos jogsértés esetén vehető igénybe, tipikusan ez alkalmazható a név jogtalan használata esetén. A sérelmet szenvedett félnek fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy a névbitorló, minél kevesebb ideig tartó és ezáltal, minél kisebb üzleti-kárt okozzon a jogellenes névhasználatával. A jogsértést megelőző helyzet helyreállítása vagy a jogsértő személyes kötelezettsége, vagy a jogsértő költségén történik. A megsemmisítésre kötelezésre inkább a szellemi alkotások körében kerülhet sor.

A névvédelem szubjektív feltételű eszközei:

Kártérítésre kötelezés³²

A névhasználathoz fűződő jogában megsértett személy kártérítést is követelhet a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint. A sérelmet szenvedő félnek lehet vagyoni kára és nem vagyoni kára. A vagyoni kár bizonyítása problematikus. Figyelemmel arra, hogy a cégnév sérelmét általában profitorientált gazdasági társaságok követik el egymás ellen, a kár ebben az esetben inkább jelenti a nyereségtől való elesést, mint a jóhírnév csorbulását, bár az utóbbi kihat az előbbire is. Mivel nem lehet konkrétan bizonyítani, hogy egy jogosulatlan név használattal mekkora kára keletkezett a társaságnak, a névsérelem esetén tipikus a nem vagyoni kártérítés alkalmazása.

A bírság, mint rendhagyó polgári jogi szankció³³

Ha kártérítés címén megítélhető összeg nem áll arányban a jogsértő magatartás felróhatóságával, a bíróság közérdekű célra fordítandó bírságot is kiszabhat. A bírság nagyságát a bíróság mérlegelési jogkörében állapítja meg.

Versenytvörvény

A Ptk-n kívül a Verseny törvény is tartalmaz több névvédelmet biztosító rendelkezést. A cégnév használattal kapcsolatos jogvita - mint ahogyan azt a versenytanács több határozatában is kifejtette³⁴ - nem tartozik a versenytvörvény hatálya alá, az a bíróság hatáskörébe tartozik. A Vtv. rendelkezéseire többnyire a kereskedelmi név megsértésével kapcsolatban lehet hivatkozni.

A személyhez fűződő jogok érvényesítése

Főszabály szerint a személyhez fűződő jogokat személyesen lehet érvényesíteni, de ez a jogi személyek esetében nem alkalmazható, mivel szükségképpen törvényes képviseltről van szó. A törvényes képviselő nem zárja ki, hogy a személyiségvédelmi perben jogi képviselő is eljárjon a jogi személy érdekében. A megszünt jogi személyek esetében - amennyiben a jóhírnév sérelme

³¹ Ptk. 84. § (1) bekezdés d) pont

³² Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pont

³³ Ptk. 84. § (2) bekezdés

³⁴ Lásd: 38/1991 VJ, 144/1996 VJ.

közérdeket sértő magtartással történik - a személyhez fűződő jogok érvényesítésére az ügyész is jogosult.

5. Összegzés

A jogi személyek névviseléshez való jogával kapcsolatban megállapítható, hogy túlnyomórészt a preventív eszközök végzik el a védelmi feladatokat. A névválasztás szigorú szabályai az esetek többségében meggátolják az esetleges érdeksérelmek kialakulását. Ezen eszközök hátrányára írható, hogy sok esetben az érdeksérelem nem jut, és nem is juthat a regisztratív cselekvést végző hatóság tudomására. Ilyenek lehetnek tipikusan vagy a cégvalódiság elvét, vagy harmadik – általában nyilvántartáson kívüli – személy érdekeit sértő bejegyzési kérelmek. Kimunkálandó kérdés továbbá, a jogalkalmazás során felmerülő szubjektív álláspontok viszonylagos egységesítése. Az eltérő gyakorlata jogbiztonságot csökkenti.

Hatályos jogunk a cégkizárólagosság elvét valamennyi jogi személy vonatkozásában megköveteli. A feladat ellátásához nélkülözhetetlen egységes, a regisztráló hatóságokon felülálló, országos nyilvántartás kiépítése. Kidolgozandó feladat továbbá a nyilvántartásra nem kötelezett jogi személyek vonatkozásában is a tárgyalt alapelvek érvényesülési lehetősége.

A megelőző jellegű szabályokról – az említett hátrányait mellőzve – elmondható, hogy rendeltetésüket hatékonyan és legfőképp gyorsan ellátják.

A névvédelem reparatív jellegű eszközei ellenben már nem oly hatékonyak. A peres eljárás számos alapvető követelményt nem képes kielégíteni. A már bejegyzett társaságok esetében hosszú, és nehezen bizonyítható érdeksérelmeket tartalmazó jogvitával számolhatunk.

Mint említettem, a gazdasági társaságok névvédelme és a róluk kialakított goodwill szorosan összefügg. Egy a társaság nevét használó versenytárs(névbitorló) akár jó, akár rosszindulatból rövid időn belül is képes a jóhírnév megcsorbítására. A névhasználatában sérelmet szenvedett félnek érdeke, hogy a névbitorlót a jogsértő magatartástól mihamarabb eltiltsák. Ezzel szemben a személyiségvédelmi perek – a nehézkesen bizonyítható sérelmek miatt – több évig is eltarthatnak, mialatt a jogsértő társaság végig működhet egyre nagyobb érdeksérelmet okozva.

A névhasználathoz való jog kiemelkedő jelentőségéhez képest, az eziránt indított személyiségvédelmi perek száma a gyakorlatban elenyésző. Ez többnyire abból fakad, hogy az érdekeiben sérelmet szenvedett fél nem bíz az állami jogérvényesítésben és a sérelem teljes körű orvoslásában.

Nem áll továbbá arányban a névbitorlással elkövetett érdeksérelmek anyagi vetülete és bíróságok által kiszabandó kártérítés. A gyakorlatban szinte alig, vagy egyáltalán nem találkozhatunk egymillió forintos összeget meghaladó kártérítéssel.

Fent kifejtett problémák alapján, ha el is tekintünk attól az igénytől, hogy hatályos jogunk személyiségvédelmi rendelkezéseit újraszabályozzuk, a bírói gyakorlatban azok következetesebb érvényesítése és szigorúbb szankciók alkalmazása mindenképp kívánatos lenne.

6. *Irodalomjegyzék*

- BALASSA TAMÁS: A jogi személyiség problémája az új társasági törvényben. *Collega*. Szakmai folyóirat joghallgatók számára 5/98:16-19.
- FRANK EDIT: A névviseléshez kapcsolódó jogok: oltalmak és tilalmak. *Cég és Jog* 6/2000:21-23.
- JOBBÁGYI GÁBOR: Az ember és az emberi személyiség az új polgári törvénykönyvben. Személyi jog. Egyetemi jegyzet Miskolc 1998. *Jogtudományi Közlöny* 7-8/2000:257-263.
- KOVÁCS LÁSZLÓ: A cégnév. *Magyar Jog* 5/91:267-271.
- LÁSZLÓFI PÁL: A cégnévképzés elvei és gyakorlata. = *Publ. Univ. Miskolc. Sect. jur. et pol.* Tomus 14. 1997. 83-90.
- MENYHÁRD ATTILA: Az üzleti hírnév védelme. = *Jogi tanulmányok* 1999. 103-145.
- PETRIK FERENC: A jogi személy fogalma és fajtái. *Ügyvédek Lapja* 4/93:1-8.
- SZEGEDINÉ SEBESTYÉN: KATALIN A cégjegyzés. *Magyar Jog* 2/91:91-95.
A cégnév, a cégvalódiság, a cégszabatosság és a cégkizárólagosság elve. *Külgazdaság Jogi Melléklete* 10/95:156-160.
- ÚJVÁRINÉ ANTAL EDIT: A kereskedelmi név védelme. = *Publ. Univ. Miskolc. Sect. jur. et pol.* Tomus 10. Fasc. 1-10. 1995. 177-182.